

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie zoogdieren

Geit

Capra hircus

Geiten zijn slimme en beweeglijke dieren die leuk zijn om te houden voor mensen met voldoende ruimte. Een stevige afrastering is dan wel nodig, want geiten zijn echte uitbrekers! Ze kunnen uitstekend klimmen. Er zijn geiten in allerlei soorten en maten, die ook in karakter van elkaar kunnen verschillen.

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of geiten de huisdieren zijn die u zoekt.

Algemeen

Geiten (*Capra hircus*) zijn kleine tot middelgrote, herkauwende hoefdieren die al lange tijd door de mens als vee worden gehouden. De redenen dat juist geiten als één van de eerste dieren werden gedomesticeerd, liggen voor de hand; geiten waren vrij gemakkelijk te vangen, mede vanwege hun handzame formaat, en ze konden goed in kuddes bij huis worden gehouden. Hun vlees is voedzaam en van hun vacht kan kleding worden gemaakt. Hun hoorns en hoeven werden gebruikt om gebruiksvoorwerpen van te maken en natuurlijk werden (en worden) geiten zeer gewaardeerd om hun melkgift. Tegenwoordig worden geiten in Nederland voornamelijk nog gehouden voor hun melk, of puur voor de hobby. Geiten kunnen ongeveer twaalf jaar oud worden.

Verschillende varianten

Er zijn wereldwijd ongeveer tweehonderd geitenrassen. Ze worden voor diverse doeleinden gehouden: voor hun vlees, voor de melk, voor de vacht of als hobbydier. Er zijn dwerggeiten en grotere rassen. Het meest bekende en gebruikte vleestype is de Boergeit. Het bekendste melktype is de Zwitserse Saanengeit. Een bekende wol leverancier is de Angorageit. Er zijn ook rassen die oorspronkelijk gebruikt werden voor zowel de vacht als de melk, maar die zijn in de loop der tijd door de productieve melkgeiten van tegenwoordig van hun voetstuk geduwd.

Van nature

De geit zoals wij die nu kennen stamt vooral af van de Bezoargeit (*capra aegagrus*). Deze geit komt van oorsprong voor in West-Azië, meest westelijk tot aan Griekenland. Geiten leven van oorsprong in rotsachtige gebieden. Dat verklaart waarom deze dieren veel van klimmen houden en hier ook erg behendig in zijn.

Geiten zijn kuddedieren, daarom moet een geit samen altijd met soortgenoten gehouden worden. De geiten kunnen eventueel in hetzelfde weiland gehouden worden als schapen of paarden.

In een kudde geiten bepalen de dieren onderling de rangorde door middel van schijngevechten. Hierbij kunnen de dieren steigeren (op de achterbenen staan) en bij het landen met de horens tegen elkaar botsen. Dit kan er indrukwekkend uitzien, maar is normaal gedrag. De rangorde binnen de kudde bepaalt bijvoorbeeld welke geiten er vooraan staan bij de voerplaats. Het kan voorkomen dat geiten die laag in de rangorde staan steeds weggejaagd worden en daardoor niet rustig en te weinig kunnen eten. In dat geval kan het helpen om meerdere voerplaatsen te maken.

Huisvesting

Geiten houden niet van koude, natte winters. Geen enkele geit zal zich prettig voelen bij extreem lage temperaturen en langdurige regen. Bij de eerste druppels regen weten de geiten vaak niet hoe snel ze naar binnen moeten komen. Zorg dus voor een droge, tochtvrije stal en in de zomer, wanneer de dieren buiten lopen, voor schuilgelegenheid tegen felle zon. De stal moet een harde ondergrond hebben en een droge bodem met voldoende bodembedekking.

De stal moet ruim genoeg zijn, zodat alle geiten er tegelijk in kunnen en er kunnen rusten. Hou rekening met een grondoppervlakte van 1 tot 2 m² per dier. Zorg voor een of meerdere goed toegankelijke voerplaatsen die het mogelijk maken dat alle geiten tegelijk kunnen eten.

Hoe meer ruimte de geiten tot hun beschikking hebben, hoe prettiger ze het vinden. Een weiland of uitloop is onmisbaar. Geiten zijn dol op klimmen, daarom is het aan te raden om in de wei klautermogelijkheden te maken. Dit kan simpel, bijvoorbeeld door het neerleggen van wat stevige boomstammen, maar u kunt ook een uitgebreid klimtoestel voor de geiten neerzetten.

Het is belangrijk een kritische blik te werpen op de omheining. Geiten zijn meesters in het uitbreken uit stal en weiland. De mazen van het gaas dat de omheining vormt, mogen niet te groot zijn. Gehoornde geiten die hun kop door de mazen steken, zullen in de problemen komen als ze hun kop terug willen trekken. Zorg ook dat u klimgelegenheden niet te dicht bij de omheining plaatst, want dat kan de geiten helpen om over de omheining te springen.

Verzorgen en hanteren

Zorg dat de stal voldoende stro bevat en maak de stal regelmatig schoon. Controleer dan meteen de afrasteringen van de weide. Kijk dagelijks of uw geiten er nog gezond uitzien, levendig zijn en geen wondjes hebben.

Geiten zijn over het algemeen vriendelijke dieren die gemakkelijk te hanteren zijn. Ze zijn speels en kunnen goed gewend raken aan menselijk gezelschap. Houd er wel rekening mee dat gehoornde geiten het niet altijd kunnen laten hun hoorns ook daadwerkelijk te gebruiken. Zeker als het grote rassen betreft, kan de klap van een gehoornde kop flink aankomen. Let daarom ook altijd op met jonge kinderen! Er bestaan ook geiten die van zichzelf geen hoorns hebben. Bij ongehoorde geiten is de kans op een kween (intersex) wel groter dan bij gehoornde geiten. Kwenen zijn genetisch vrouwelijk maar onvruchtbaar. Dit is handig om te weten als u fokplannen heeft.

Doordat geiten in Nederland voornamelijk op gras en stro gehouden worden, groeien de hoefjes (klauwtjes) vaak te ver door. Om dat te voorkomen, moet u ze regelmatig bijhouden. Als u nog nooit geitenklauwtjes heeft bekapt, is het verstandig de kunst af te kijken bij een ervaren geitenhouder. Als u de hoeven te kort knipt, kunt u namelijk in het leven knippen en op slecht bekapte hoefjes is het moeilijk lopen voor de geiten.

Ook is het zaak om inwendige parasieten bij geiten te bestrijden. U kunt een aantal keer per jaar mestonderzoek laten doen bij de dierenarts. Als uit dat onderzoek blijkt dat ontwormen noodzakelijk is, dan zal uw dierenarts een ontwormingsmiddel voorschrijven. Regelmatig omweiden is een goede methode om besmetting met wormen te voorkomen.

Voeding

Geiten zijn herkauwers. Dat betekent dat ze de opgenomen voeding, zoals gras, eerst voorverteren en daarna nogmaals kauwen. Ze hebben vier magen. De pens, netmaag en boekmaag zijn de zogenaamde voormagen. De lebmaag is de 'echte' maag.

Geiten eten graag lopend. Tijdens het lopen pikken ze hier en daar een hapje gras, wat twijgjes, bladeren, takken en houtschors mee. Ze knabbelen liever dan dat ze echt eten. Geiten eten graag grofvezelig ruwvoer. Dat wil zeggen gras, en dan het liefst geen kort, sappig, groen gras, maar gras dat even heeft kunnen doorgroeien. Ook hooi is onmisbaar om een geit gezond te houden, ook voor geiten die in de wei lopen. Pas op dat er geen Jacobskruiskruid in het hooi zit, dit is giftig. Verder zijn ze dol op boomschors, takken, bladeren, riet en onkruid. Takken en loof zijn gezond voor geiten, maar alleen als u zeker weet dat u geen giftige planten voert.

Naast de basis van hooi en gras kunt u de geiten een klein beetje geitenbrok geven. Dat zorgt onder andere voor mineralen en sporenelementen. In tijden waarin ze meer energie gebruiken, zoals bij kou in de winter of bij geiten die over enkele weken jongen gaan krijgen of die zogen, mag u daarvan wat meer geven. Geef juist weinig krachtvoer aan geiten die net drachtig zijn. Gebruik geen brokjes voor schapen, die voldoen niet voor geiten; er zit bijvoorbeeld te weinig koper in. Let op de aanwijzingen op de verpakking en overvoer niet, want dat is ongezond.

Als extraatjes kunt u uw geiten eventueel een klein stukje brood, een worteltje of wat ongekoekte groenterestjes geven. Ze zijn er dol op. Maar houd wel in de gaten dat de geiten niet te dik worden. Dat is eigenlijk nog ongezonder dan te mager.

Geiten kunnen er slecht tegen als hun voeding ineens verandert. Als een geit bijvoorbeeld vanuit een stalsituatie ineens op de weide gezet wordt en alleen nog maar gras te eten krijgt, dan kan dat gezondheidsproblemen geven. Het maagdarmsstelsel moet de tijd krijgen om rustig te wennen aan andere voeding. Zorg dus altijd voor een geleidelijke overgang!

Zorg ervoor dat de geiten altijd vers drinkwater tot hun beschikking hebben.

Voortplanting

Bokken zijn vanaf een leeftijd van ongeveer 2,5 maand al vruchtbaar. Geiten meestal vanaf een leeftijd van ongeveer 7 maanden. Dwerggeiten zijn soms al met een half jaar geslachtsrijp. Het is voor de gezondheid van een geit belangrijk om te wachten met dekken totdat het dier voldoende uitgegroeid is. Als richtlijn wordt aangehouden dat de geit minimaal de helft van haar volwassen gewicht heeft.

Als haar eicellen rijpen, wordt de geit rits, oftewel paringsbereid. Deze toestand wordt ook wel bronstig, tils, bokkig of speuls genoemd. Geiten worden rits rond eind augustus en september, de cyclus duurt tot maart. De bok gaat in deze periode intensiever zijn geur verspreiden. In de paartijd wordt de geit elke drie weken rits. De periode duurt ongeveer twee dagen. Als er een bok aanwezig is, wordt de geit meerdere malen gedekt, ze is dan meestal drachtig. De lammeren worden na ongeveer vijf maanden geboren. Geiten krijgen een, twee maar soms ook drie lammeren per worp. Na enkele weken gaan de lammeren al ruwvoer en brokken eten. Na ongeveer twee maanden zijn de lammeren niet meer afhankelijk van melk en kunnen ze in principe bij de moeder weggehaald worden. Als lammeren bij hun moeder blijven lopen, zullen ze nog een aantal maanden melk bij de moedergeit blijven drinken.

Ziekten en aandoeningen

Een gezonde geit is levenslustig en kijkt helder uit de ogen. Ze heeft altijd zin in wat lekkers en haar vacht glanst. De lichaamstemperatuur moet 38 à 39 graden Celsius zijn. Een dier dat plotseling sloom of apathisch aandoet, zich afzondert of uit de groep verstoten wordt, kan iets onder de leden hebben. Als een geit haar kop laag houdt en het lichaam krom trekt, is dit reden tot zorg.

Geiten die kwijlen of constant herkauwen kunnen spijsverteringsproblemen hebben. Controleer regelmatig of de ontlasting mooi stevig is, en kijk of de geiten geen vervuild achterlijf hebben door diarree. Ook een geit die zonder aanwijsbare oorzaak mager wordt, is niet in orde. Waarschuw altijd de dierenarts als u vermoedt dat uw geit ziek is.

Een infectieziekte die specifiek bij geiten voorkomt is CAE, Caprine Arthritis Encephalitis. Deze ziekte is verwant aan de zwoegerziekte bij schapen. CAE is een virusinfectie. Na een infectie blijft het virus lange tijd in het dier aanwezig, zonder dat het dier ergens last van heeft. Het kan maanden tot jaren duren voordat een geit ziek wordt. Als een geit eenmaal ziek wordt, kunnen onder andere de hersenen en gewrichten worden aangetast, waarbij hersenontstekingen vooral voorkomen bij dieren onder een half jaar oud en gewrichtsontstekingen vooral bij volwassen geiten. Er is helaas geen behandeling voor deze ziekte. CAE is overdraagbaar van geit naar geit, ook als een besmette geit nog geen ziekteverschijnselen heeft. Een mens kan CAE meenemen vanaf besmette geiten (met of zonder klachten) naar gezonde geiten en deze daardoor ook besmetten. Hygiëne is dus heel belangrijk!

Zere bekjes (Ecthyma) is een virusziekte, die zweren rond de bek en spenen oplevert. Deze aandoening komt vooral voor bij jonge dieren. Deze ziekte is besmettelijk voor de mens.

Caseous lymfadenitis (CL) wordt veroorzaakt door een bacterie. Deze aandoening is ook bekend onder de namen pseudotuberculose en 'bultenziekte'. CL kan voorkomen bij zowel schapen als geiten. Geiten kunnen besmet worden door schapen en andersom. De CL-bacterie komt via beschadigingen van de huid of de slijmvliezen het dier binnen en nestelt zich in de lymfeklieren. Daar ontstaan abscessen die uiteindelijk spontaan kunnen doorbreken. Bij geiten komen de meeste abscessen voor in de lymfeklieren van hals en kop. De incubatietijd (de tijd van besmetting totdat abscessen in de oppervlakkige lymfeklieren worden opgemerkt) varieert van twee tot zes maanden of zelfs veel langer. Een behandeling tegen CL is vrijwel niet mogelijk en wordt ook afgeraden. Afhankelijk van de omstandigheden zullen de klachten meer of minder ernstig zijn. CL is niet te genezen, maar ook niet dodelijk. Dieren kunnen wel lijden onder de ziekte. Als een abces openbarst, kan de bacterie zich uitgebreid verspreiden. De CL-bacterie kan bovendien lang overleven in de bodem. Vanwege het besmettingsrisico is het aan te raden om besmette dieren te euthanaseren. CL is ook besmettelijk voor mensen, ook hier is een goede hygiëne dus erg belangrijk.

Een andere bij geiten voorkomende infectieziekte is Q-koorts. Q-koorts zorgt bij de geit voor abortussen, verder wordt het dier niet ziek. Q-koorts is besmettelijk voor de mens. De besmetting verloopt vooral via het inademen van fijnstof en veroorzaakt griepverschijnselen. De Q-koortsbacterie (*Coxiella burnetii*) komt vooral in de lucht tijdens het lammeren, blijft lang in het milieu in leven en is sporenvormend. Bij het lammeren is het belangrijk dat de nageboorte in een plastic zak wordt opgeborgen en wordt afgevoerd naar de destructie, deze bevat namelijk veel bacteriën. Belangrijk is daarnaast om bij het lammeren hygiënisch te werken en handschoenen en een mond-neuskapje te dragen. Voor zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand is het verstandig om contact met geiten en schapen rondom het aflammeren te vermijden. U kunt uw geiten tegen Q-koorts laten inenten.

Geiten zijn herkauwers. In de pens wordt het voer verteerd. Wanneer een geit veel makkelijk verteerbaar voedsel krijgt, dan gaat de vertering zo snel dat er melkzuur wordt gevormd. Dit zorgt ervoor dat de zuurgraad in de pens omhoog gaat (de inhoud van de pens wordt zuurder, de pH wordt lager). Dit heet pensverzuring en hier kan een geit ziek van worden en aan overlijden. Een geit met pensverzuring heeft geen eetlust, is lusteloos en kan last krijgen van diarree. Pensverzuring kan ertoe leiden dat de gevaarlijke bacterie *Clostridium* zich vermenigvuldigt, waardoor er gifstoffen ontstaan. Dit kan voor het plotselinge overlijden van uw geiten zorgen. Lammeren zijn extra gevoelig voor het ontwikkelen van een *clostridium* infectie. Preventieve vaccinatie kan helpen om bij een *clostridium* uitbraak sterfte te voorkomen.

Het is belangrijk om pensverzuring te voorkomen. Zorg er voor dat uw geiten altijd voldoende gras en hooi te eten hebben en zorg dat de hoeveelheid brok en andere licht verteerbaar voedsel beperkt is.

Benodigde ervaring

Voor het houden van geiten is geen specifieke ervaring nodig maar wel een goede voorbereiding. Zorg ervoor dat u zich van tevoren goed informeert over het gedrag en de specifieke behoeften van geiten, voordat u tot aanschaf overgaat.

Aanschaf en kosten

Een geit kunt u kopen bij een geitenfokker of boerderij. Adressen kunt u bijvoorbeeld vinden via de NOG, de Nederlandse Organisatie voor de Geitenfokkerij.

Alle Europese runderen, varkens, schapen en geiten moeten geïdentificeerd en geregistreerd zijn, ook als ze hobbymatig gehouden worden. In Nederland moet u voordat u geiten wilt gaan houden een UBN (Uniek Bedrijfsnummer) aanvragen. Dit doet u via de website mijn.rvo.nl. U krijgt dan formulieren thuisgestuurd waarmee u deze registratie kunt regelen. De geiten worden voorzien van registratienummers door middel van merken, zoals een oormerk. Geiten geboren vanaf 1 januari 2010 moeten twee goedgekeurde merken hebben, waarvan minimaal één merk een elektronisch merk moet zijn, bijvoorbeeld een chip onder de huid. Bij het UBN krijgt u ook een vervoersdocument dat u moet invullen bij het transporteren van uw geit, en een bedrijfsregister waarin u gegevens over uw geit kunt bijhouden.

De kosten voor een geit kunnen variëren. Voor een dwerggeitenbokje hoeft u soms nauwelijks te betalen, terwijl een tentoonstellingsgeit enkele honderden euro's kan kosten. De kosten voor ruwvoer en stalstrooisel vallen in de regel wel mee, denk aan enkele tientallen euro's per maand. In de regel is de grootste kostenpost van een geitenhouder het onderhoud van stal en het geitenweiland. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als uw dier onverhoopt ziek wordt.

Aandachtspunten

- Het is niet toegestaan om een geit met hoorns te onthoornen, behalve als het gaat om geiten die speciaal voor de melkproductie worden gehouden. Bij geiten die als gezelschapsdier worden gehouden, is dit dus verboden!
- U bent verplicht om in eigen administratie bij te houden op welke datum een geit gedekt is / kan zijn. Gaan uw geiten lammeren? Dan bent u verplicht ervoor te zorgen dat bezoekers niet in contact kunnen komen met de dieren tijdens het lammeren. Hiermee wordt voorkomen dat als een dier besmet zou zijn met Q-koorts, bezoekers besmet kunnen worden. Ook als uw geiten gevaccineerd zijn, moeten bezoekers weggehouden worden van de lammerende dieren.
- Hobbydieren kunnen worden getroffen door maatregelen in het kader van de bestrijding van besmettelijke dierziekten.

Het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren biedt onafhankelijke en betrouwbare informatie over het houden van huisdieren.

Versie: mei 2023

© LICG

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl